

Телеграма

Дмитро Головка

Хутір, в якому Ростик жив із батьками та меншенькою сестричкою Ганнусею, фашисти спалили. Так вони помстилися за партизан, які не давали їм спокою. Того страшного дня загинуло багато людей. Ростик з мамою і сестричкою лишилися живими, бо якраз гостювали в сусідньому селі у бабусі Ївги. А тато був у партизанах.

Приземкувата бабина хата стояла на краю села, неподалік лісу. У той ліс хлопчик часто ходив з Ганнусею і Полею — сиріткою, котру бабуся Ївга теж прихистила. Вони збирали ягоди, гриби, рвали молоденьку нехворощ та молочай, які дуже любила бабина коза Берізка. Бувало, побачить коза, що діти повертаються з лісу, одразу голосно замакає, затрясе сивою борідкою. Вона не кожного підпускала до себе, та з ними поводитися мирно. Дозволяла брати себе за роги, гладити по рябій спині.

Якось надвечір Ростик пригощав Берізку свіжим молочаєм. Коза спритно висмикувала з хлопчикових рук тонкі стебельця, лоскотно торкаючись м'якими губами до його пальців.

Раптом у селі затріщали постріли, кілька разів щось важко ухнуло. Берізка перестала їсти, насторожилась. Дівчатка, що гралися під хатою, підбігли до Ростика, мовляв, що це? Вдома ж ні мами, ні бабусі — з городу ще не повернулися.

Повз двір бігли до лісу люди. Якась жінка з розпущеними косами перелякано гукнула їм з дороги:

— Тікайте, дітки, облава!

Ростик схопив дівчаток за руки, і вони метнулися за людьми. Бігли недовго, бо швидко потопилися Біля перших сосен на узліссі упали просто на землю. Відсапувалися. Раптом позад себе вони почули чийсь кроки, злякано озирнулися і побачили Берізку. Її руді з прожилками очі винувато говорили: хіба я могла сама лишатися?

— Ой рідненька моя,— зраділа Ганнуса й схлипнула: — Як там наша мама?

— І бабуся? — жалібно додала Поля.

У Ростика в самого шкребло на душі, але він прикрикнув на дівчаток:

— Тільки не рюмсати!

Від села знову долинула стрілянина. Діти поспішили в гліб лісу. Обминали галявинки, пагорби. Сподівалися зустріти людей із свого хутора, але ніде нікого. Угорі над ними похмуро шуміли верховіття, наполохано скрекотали сороки. Поля десь загнала в ногу скабку і тепер ішла накульгуючи. Коза не відставала від них, зривала на ходу пагінчики глоду та листочки щавлю, поскубувала мох.

Ростик ішов попереду. Ступав широко, впевнено. Був мовчазний, а чорний чуб спадав на очі і робив його суворим. Ще б пак! Надходив вечір — треба шукати десь ночівлю. Хоч і літо, а в лісі холодно. Дівчатка ж у блаженьких платтячках. Та й сам він без сорочки. Для нього це — дрібниці, не замерзне. А вони...

Ліс трохи порідшав. Однак сонячне проміння ледве пробивалося між високими стовбурами. Під самотньою березою біля горбочка Ростик побачив невелику яму, спинився. Колись це, певно, був окоп. Стінки його давно осунулися дно заросло латками кошлатого моху. "А якщо тут заночувати? — подумалося хлопцеві.— Є затишок, а фашисти сюди й ноги не поткнуть".

Ганнуся здогадалася про братовий намір — сіла спочити. Біля неї Поля примостилася. Кізка тим часом вскочила в яму й бадьоро заходилася скубти травичку.

— Зараз буде постіль,— усміхнувся Ростик дівчаткам і став ламати навислі березові гілки. Ними він вистлав дно окопу і стінку, на яку можна було спертися.

Густіли сутінки. Дерев навроло зчорніли, втратили обриси. Лячно шурхотів вітер. Діти мовчки сиділи одне біля одного. Кізка тихо лежала поруч і коли-не-коли поглядала то на Ростика, то на дівчаток. Від цих поглядів їм чомусь робилося трохи спокійніше.

Враз над головами щось лунко зацокотіло. Вони подивилися вгору і побачили пташку з червоною голівкою. Дятлик! Він прудко перебігав по стовбуру берези і дзьобом, наче молоточком, вистукував по корі, тук-тук, тук-тук!

Темні, як вуглинки, оченята дівчаток повеселішали. А хлопчик склав долоні трубочкою, приклав їх до рота і тихо погукав:

— Дятлику-у-у, телеграму прийми: Поля, Ганнуся і Ростик втекли від фриців і сидять в окопі.

— Хто ж її одержить, цю телеграму? — зітхнула Поля.

— А хоч і твій тато.

— Е-е-е, він далеко на фронті. Якщо живий...

Полину маму фашисти вбили того дня, як палили хутір.

— Тоді наш татко одержить, правда ж, Ростик? Може, він у цьому лісі партизанить?

Хлопчик кивнув Ганнусі. Ех, якби він був старший, теж неодмінно пішов би з ним. Але йому тільки дев'ятий рік. Якби не війна, ходив би оце в другий клас. А дівчатка ще менші за нього.

Дятлик несподівано замовк і незабаром полетів собі з берези.

В лісі стало зовсім темно.

— Ой, як страшно,— Поля притулилася до Ростика.— А якщо вовк прийде?

— То й що,— спокійно відповів хлопець, хоч у самого мурашки по спині побігли.

— Він же захоче Берізку з'їсти,— затремтіла й Ганнуся.

— Не бійтеся, не з'їсть. Вона його налякає.

— Як?

— А так: встане, трусне бородою і скаже:

Тупу-тупу ногами,

Сколю тебе рогами,

Ніжками затопчу,

Хвостиком замету,—

Тут тобі й смерть!

Дівчатка тихо засміялися й підсунулися близьенько до кізки. Поля навіть поклала голову на її бік.

— А тепло як!

Ганнуся теж прихилилася. Коза не перечила — жувала собі. Тоді й Ростик підсунувся до неї. Берізка довірливо поклала на його голе плече тепле підборіддя.

Вони вже дрімали, коли у лісі наче дитина розпачливо заплакала: ува-а, ува-а! Навіть кізка підвела голову, нашорошила вуха. Срібне місячне світло ниточками плуталось у її рогах.

— Хто це? — тремтячи, спитала Поля.

— Мабуть, сова,— не чуючи свого голосу, прошепотів Ростик. А в самого аж чуб піднявся.

— Навіщо вона лякає нас? — заплакала Ганнуся.

— То вона так завжди вночі кричить,— сказав хлопець і, щоб заспокоїти себе й дівчаток, гукнув: — Сово-о-о! Лети краще фашистів лякати!

Сова, мабуть, почула, тріпнула крильми і кудись полетіла.

Більше піхто не тривожив дітей цієї ночі. Повз їхню схованку пробігав лис — обминув, щоб не злякати. Тихо стрибав сірий заєць, проходив борсук і — ніде й не тріснуло. Навіть вітер стих...

Вранці їх розбудили чийсь голоси, виповнили лупою увесь ліс. Ростик обережно визирнув з окопу— і миттю вискочив. Прямо на них ішло кілька чоловіків. Один, попереду, бородатий, кремезний, на кашкеті стрічка навскоси червоніє.

— Ростіку?!

— Я, дядьку Іване!..

— А де ж дівчатка?

— Ми тут,— радо схлипуючи, вилізла Поля. За пою вистригнула Берізка. Чоловіки голосно засміялися, а дядько Іван подав руку Ганнусі, яка ще стояла розгублено в окопі.

— Сміливіше, дочко. Фашистів уже немає в селі. Там ваш батько, мама й бабуся з ніг збилися, вас розшукуючи.

— А ви нас як знайшли? — уже щебетала Ганнуся на плечі у когось з партизанів.

— Догадайся,— казав весело партизан.

— Їм дятлик телеграму передав,— відповів за сестру Ростик.

Усі засміялися. Навіть Берізка радісно замокала і побігла попереду.